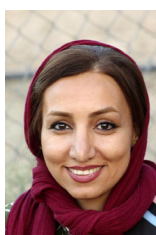

انیران

ترجمه مدخل ANĒRĀN از دانشنامه ایرانیکا^۱

نوشته فیلیپ ژینیو

مترجم: زهره رئیسی

دانشجوی کارشناسی ارشد ایران شناسی

دانشگاه تهران

ANĒRĀN (غیرایرانی) یک اصطلاح منفی قوم - زبانشناختی در فارسی میانه است که معمولاً برای نشان دادن دشمنان سیاسی و مذهبی ایران و زرتشتی‌ها استفاده می‌شده است. از لحاظ ریشه‌شناسی شکل جمع کلمه همراه با پیشوند منفی‌ساز است که در مقابل Ērān قرار می‌گیرد (نک Arya). واژه Ērān از Ariyānām مشتق شده است و مناطقی را که آریایی‌ها در زمان ساسانیان در آن ساکن بودند و یا مناطقی که زبان‌های ایرانی در آن متداول بوده است را مشخص می‌کند. Anērān که در یشت‌های ۸ بند ۲ و ۱۹ بند ۶۸ اوستا آمده در مقابل واژه ایران قرار می‌گیرد و اشاره به ویرانی سرزمین‌های غیرایرانی‌ها در کنار *x^varnah* («تابناکی») دارد. بر روی سکه‌ها و همچنین کعبه زرتشت و روی یک مهر متعلق به شاپور اول، پادشاهان ساسانی خود را «شاهنشاه ایران و انیران» می‌نامیدند. شاپور اول در کتیبه کعبه زرتشت Ērān را شامل سرزمین‌هایی مثل ارمنستان و قفقاز که غالباً ساکنان آن ایرانی‌ها نبودند و مناطقی فتح‌شده از امپراتوری روم، مثل Syria (سوریه)، Cappadocia (کاپادوکیه)، Cilicia (سلوکیه) را در شمار Anērān می‌آورد. سی سال بعد روحانی بزرگ زرتشتی کردیر، فهرست واضح‌تری از ایالت‌های Anērān را نام برده است، از جمله: ارمنستان، گرجستان، آلبانی و بلاسگان به همراه سوریه و آسیای صغیر. در ادبیات زرتشتی و همچنین اندیشه سیاسی ساسانیان این اصطلاح کاملاً بار معنایی مذهبی دارد و Anēr (انیرانی) یک فرد نه‌صرفاً غیرایرانی که حتماً غیرزرتشتی هم هست، و انیرانی‌ها همچنین به پرستنده دیوها (شیاطین) و یا پیروان مذاهب دیگر محسوب می‌شدند (نک دینکرد ص ۱۴۷). اعراب و ترکان نیز چون به‌طور کلی مسلمان‌اند، تلویحی انیرانی حساب می‌شوند.

1. ANĒRĀN- Ph. Gignoux- Encyclopedia Iranica- Vol. II, Fasc. 1, pp. -31-30 Originally Published: December -1985 ,15 Last Updated: August 2011 ,3

کتابنامه:

- A. Maricq, "Res Gestae Divi Saporis," *Syria* 35, 1958, pp. 304-05.
- Ph. Gignoux, "L'Inscription de Kartir à Sar Mašhad," *JA* 256, 1968, p. 396.
- Idem, *Glossaire des inscriptions Pehlevies et Parthes*, London, 1972, pp. 16. 46.
Bundahišn, pp. 153.15, 154.14.
- B. T. Anklesaria, tr., *The Pahlavi Rivāyat II*, Bombay, 1969, pp. 62, 63-64.
- H. W. Bailey, "To the *Zamasp-Namak*. I," *BSOS* 6, 1930-32, pp. 56-68.
Markwart, *Provincial Capitals*, pp. 69-70.
- A. Christensen, *Iran Sass.*, pp. 113-14, 220. (Ph. Gignoux)